

new edition of the standard state primary education they carefully studied international experience and considered the best traditions of national education. Thus, the input to the variable components of the curriculum in the specialty "Primary education" of these special courses, teaching practice and physical infrastructure of the University will provide appropriate conditions for the preparation of primary school teachers for the implementation of a new content standard state primary education.

Keywords: national standard of primary education, future teachers of primary school training, special courses.

Подано до редакції 15.08.13

УДК: 378.1+36.01+371

А. І. Кузьмінський

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА

У статті подано аналіз професійної діяльності педагога, розкрито теоретичні засади формування педагогічної майстерності викладача, описано моніторинг психологічних основ педагогічної майстерності викладачів.

Ключові слова: педагогічна діяльність, педагогічна майстерність, педагогічний досвід, педагогічні вміння.

Як відомо, однією з найважливіших умов розвитку освіти є інтенсивно-оптимальне впровадження в практику нових прогресивних педагогічних ідей, технологій, досягнень сучасної психолого-педагогічної науки і практики.

Створення чіткої, керованої, гнучкої системи вивчення, узагальнення, розповсюдження і впровадження найновіших досягнень педагогічної науки і передової педагогічної практики в едукативний процес – одна з найважливіших умов вдосконалення роботи освітніх установ, підвищення якості освіти.

До проблеми вдосконалення освітнього процесу останні роки помітно зріс інтерес і науковців, і педагогів-практиків, і громадськості. Саме від ефективності діяльності освітніх закладів залежить майбутнє благополуччя кожної людини і держави в цілому. Наш земляк, народний учитель, академік О.А. Захаренко у статті "Розраховуємо на мудрість" зауважував: "Незалежна Україна як повітря, як води потребує нової школи, яка хоч на крок йтиме попереду суспільства, нової за змістом, за системою і технологією навчання і виховання, чесною і добродійною, що дасть країні покоління чисте, мудре, порядне, працююче, яке ніколи не зречеться своєї державності, своєї історії. Не зречеться святих істин справедливості, і давніх і нових традицій, дружби і поваги до культури інших народів" [2]. А щоб сформуванню нового покоління, потрібні мудрі педагоги, яких готують вищі навчальні заклади.

Професійна діяльність педагога багатоаспектна, вона охоплює суто навчальну (викладацьку), методичну, науково-пошукову роботу, виховний вплив на особистість, організаційні вміння. На нашу думку, найголовніша функція педагога – засобами свого навчального предмета – математики, історії, біології – вчити учнів (студентів) найважливішому: як стати особистістю й реалізувати

свої потенційні можливості, здібності. У наш час це надзвичайно складні завдання. Життя за стінами навчальних закладів міняється стрімко, а педагог підготовлений "за вчорашніми вимогами суспільства, життя". Це не провина, а біда вчителя. Не лише в Україні, а в усьому світі спостерігається криза системи освіти. Школі потрібні реформи змісту, технологій підготовки вчителя, начально-матеріального забезпечення освітнього процесу.

Як засвідчує досвід найскладнішим у вирішенні проблем є:

а) кадрова – рівень підготовки і перепідготовки вчителів;

б) формування батьківської, громадської, суспільної думки щодо необхідності внесення кардинальних змін у освітню політику та методи її реалізації.

Вічна проблема "Чому і як вчити". У повісті "Тарас Бульба" Микола Гоголь, говорячи про навчання Остапа, зауважив: "Тогдашний род учения страшно расходился с образом жизни: эти схоластические, грамматические, риторические и логические тонкости решительно не прикасались к времени, никогда не применялись и не повторялись в жизни. Учившиеся им ни к чему, не могли привязать своих познаний, хотя бы даже менее схоластических. Самые тогдашние ученые более других были невежды, потому что вовсе были удалены от опыта" [1, с. 58].

Саме передовий педагогічний досвід є важливим чинником, підвищення педагогічної майстерності, розвитку творчої ініціативи вчителя, невичерпним джерелом нового і прогресивного.

Прекрасним прикладом новаторства у прикладній педагогіці є діяльність А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського, О.А. Захаренка, Ш.О. Амонашвілі, І.А. Зязюна, М.П. Гузика, В.Ф. Шаталова, які блискуче узагальнили власний педагогічний досвід, збагативши теорію і методику освіти оригінальними науковими ідеями.

У своїх педагогічних працях вони методологічно обґрунтували роль передового досвіду, наголошуючи на необхідності тісного взаємозв'язку теорії і практики без якого не можливий розвиток освіти. І хоча до проблеми передового педагогічного досвіду зростає інтерес науковців, ще й сьогодні не все прогресивне, педагогічно доцільне, що народжується у творчих лабораторіях науковців і педагогів-практиків, стає надбанням широкого загалу освітян.

Основною причиною, на наш погляд, є невміння виокремлення продуктивних ідей, недооцінка педагогіки при підготовці педагогічних працівників. Аналізуючи це явище В. Коротич цитує висловлювання Льва Толстого про завдання педагогіки: “завданням педагогіки є наведення розуму на узагальнення”, т.б. потрібно вчити людину мислити самостійно [3]. Тому в нашому університеті ми побудували викладання педагогічних дисциплін саме так, щоб навчити майбутніх вихователів підростаючого покоління, працівників освіти мислити, обирати педагогічно доцільні форми, методи, технології для досягнення цілей формування особистості, людини.

Глибинне знання навчального предмету майбутнього фаху студентів завжди викликає повагу до викладача, є характерною рисою справжнього майстра-педагога вищої школи. Саме майстерність викладача, відданість його своїй професії, обраному фаху є визначальним чинником виховного впливу на студентів.

Бездоганне глибоке знання предмету навчання завжди притаманне справжнім майстрам вищої школи. Відданість викладача обраному фаху, його професійний інтерес є значними чинниками його виховного впливу на студентство.

Викладач вищої школи в очах студентів виступає як науковець, він є представником певної галузі наукових знань, посередником між наукою та студентами. Він не лише знайомить молодь із науковими ідеями, перспективами розвитку науки, її практичного застосування у суспільній та господарській діяльності, але й сприяє становленню студентів як науковців. Слід ураховувати думку В. І. Вернадського про те, що для наукового розвитку необхідне визнання повної свободи особистості, особистості духу, бо тільки за цієї умови може один науковий світогляд змінюватися іншим, створеним вільною, незалежною роботою особистості, адже забезпечення вільного, творчого розвитку особистості студента є одним із важливих завдань педагога у вищій школі.

Теоретичні засади формування педагогічної майстерності викладача вищої школи розроблені в працях Я. А. Коменського, І. Дістервега, К. Д. Ушинського, А. С. Макаренка, О. А. Захаренка, А. І. Архангельського, І. А. Зяюна.

Викладачі вищої школи, намагаючись досягти підвищення ефективності навчального процесу, великі надії покладають на зміни, що відбуваються у галузі вищої освіти. У той же час вони розуміють, що наслідки будь-яких реформ цілком визначаються якістю їх роботи, рівнем професіоналізму, організацією навчального процесу і передовсім навчальних занять. Навчальне заняття є закритою лабораторією викладача. У вищій школі, як і в

загальноосвітній, викладач, студенти і навчальний предмет існують у замкненому середовищі. Серед фахівців – викладачів вищої школи – доволі поширеною є думка, що якість роботи педагога переважно визначається рівнем професійних знань. Але у навчальному занятті реалізуються не лише професійні знання та вміння викладача, а й рівень його психолого-педагогічної підготовки. Відтак, опитування студентів також свідчать про те, що якість навчання у вищій школі тісно пов'язана з особистими рисами викладача, рівнем його загальної культури та психолого-педагогічної підготовки. У деяких випадках у навчальному процесі не повною мірою реалізуються основні принципи навчання, обираються недоцільні методи навчання та неефективна тактика спілкування. Про це свідчать відповіді студентів: “викладач знає, але не вміє пояснити”, “хизується своїми знаннями”, “розповідає так, що не встигаєш зрозуміти”, “не любить, коли задаєш питання” тощо. Серед недоліків у роботі викладачів студенти відмічають негативний емоційний фон навчального процесу, недостатню його організованість.

Як відомо, педагогічні вміння викладача можна розділити на такі групи: гностичні вміння – уміння пізнавального й аналітичного змісту; проєктивні вміння – уміння прогнозувати, створювати об'єкт як певну цілісність в уяві, визначати прогноз професійної діяльності; конструктивні – уміння створювати реальну модель спланованої діяльності; комунікативні – уміння спілкуватися зі слухачами; організаторські вміння – здатність реалізовувати план діяльності; креативні (творчі) вміння. Проєктивні вміння можна визначити формулою “в мене є ідея”, конструкторські: “я знаю, як це зробити, я створю зазначені умови”, організаторські: “я зроблю заплановане обов'язково, не зважаючи на певні труднощі”, комунікативні: “я вмію формувати доцільні для навчання відносини”. Проаналізуємо сутність кожного із зазначених компонентів педагогічної майстерності викладача.

Гностичний компонент педагогічної майстерності забезпечує здатність викладача вищої школи до самовдосконалення, професійного зростання. Видатний письменник М. Гоголь зауважував, що, “навчаючи інших, сам навчаєшся”. Гностичний компонент реалізується у наступних умінях викладача: уміння користуватися навчальною та довідковою літературою, використання допоміжних джерел; вивчення та аналіз наукової літератури, різних підходів до проблеми, що вивчається; виділення головного, суттєвого в навчальному матеріалі; виділення суттєвих зв'язків між раніше вивченими та новими знаннями; аналіз міжпредметних зв'язків навчального матеріалу; визначення позитивних і негативних якостей різних форм організації навчальної діяльності щодо конкретного змісту навчального матеріалу; формування мети навчального заняття як результату навчальної діяльності студентів та як процесуальної характеристики діяльності викладача; аналіз організації робочого місця, умов проведення навчального процесу; аналіз власного й передового досвіду висвітлення конкретної проблеми; вивчення

якості виконаної роботи і аналізу власних причин успіхів і невдач у навчальному процесі.

Видатний педагог І.А. Зязюн зазначає, що учитель (викладач) – і сценарист, і режисер, і виконавець, проекту навчального процесу загалом, від початку до завершення взаємодії зі студентом у межах навчальної дисципліни, і зокрема проект конкретних актів взаємодії – навчальні заняття. Проективний компонент педагогічної діяльності викладача в підготовці навчального заняття виявляється в таких показниках: планування різних форм організації навчання; проектування процесу навчання як системи взаємопов'язаних окремих ланок (навчальних занять), змістовно і логічно пов'язаних між собою; вибір оптимальних форм і методів навчання в залежності від конкретних умов навчального процесу; проектування системи контролю за ходом і результатами навчальної роботи студентів; передбачення труднощів у навчальній діяльності студентів; створення моделі навчального заняття.

Конструктивний компонент педагогічної діяльності викладача вищої школи передбачає: знання особливостей кожного типу форм організації навчання; уміння побудувати конкретну форму навчання відповідно до реальних педагогічних ситуацій; уміння добирати оптимальну сукупність методів навчання для досягнення поставлених цілей навчання; уміння обирати доцільну структуру навчального заняття в залежності від стану опрацювання навчальної програми предмета та мети заняття; вміння відібрати кількість і обсяг навчального матеріалу в залежності від часу навчання і рівня підготовки студентів; уміння конструювати методичну структуру навчального заняття, відповідну дидактичній структурі.

Успіх викладацької діяльності тісно пов'язаний з умінням спілкування зі студентами. Комунікативний компонент діяльності викладача реалізується в процесі передачі навчальної інформації студентам і в процесі формування ділових та міжособистісних стосунків. Ефективність процесу передачі інформації викладачем залежить від фахових і психолого-педагогічних знань і вмінь. Якщо викладач знає і розуміє предмет, він може його розкрити, адаптувати до рівня готовності студентів сприймання навчального матеріалу. При формуванні міжособистісних відносин, на нашу думку, слід згадати пораду А.С. Макаренка: "Нормальний тон може бути тільки один. Насамперед він повинен відрізнятися мажорністю, проте він ні в якому разі не повинен мати характеру піднесення, постійної бурхливості, істеричної напруженості, яка завжди неприємно б'є в очі і яка загрожує при першій невдачі зірватися і перейти в розчарування". Комунікативний компонент діяльності викладача може бути розкритий через такі показники: уміння встановлювати ділові та особистісні стосунки із студентами, які сприяли б засвоєнню ними навчальної програми; уміння встановлювати доцільну дистанцію між собою й студентами; уміння адаптувати зміст навчального матеріалу відпо-

відно до рівня розвитку та підготовки студентів; здатність викладача стимулювати інтерес студентів до знань, позитивне ставлення до навчального процесу загалом та навчального предмета зокрема; уміння виявляти щирість, захоплення та емоційну стриманість у реальних ситуаціях; уміння формувати повагу до себе як до викладача; тактовність як здатність визначати межу допустимого у людських стосунках; уміння створювати педагогічно доцільний емоційний фон освітнього процесу (діловий, цілеспрямований, оптимістичний, мажорний, доброзичливий).

Організаторський компонент педагогічної діяльності є чи не найважливішим, тому що від сформованості цієї групи умінь залежить рівень і якість едукативної роботи викладача. До організаторських здібностей та умінь можна віднести: уміння організовувати свою діяльність відповідно до поставленої мети; уміння раціонально розподіляти час діяльності; здатність до самоконтролю, за дотриманням плану діяльності, контроль темпу навчання та корекції його в залежності від реальних умов; уміння організовувати навчальну діяльність студентів і контролювати їх діяльність змінюючи види діяльності; об'єктивно оцінювати якість виконаної ними роботи; уміння формувати вимоги до студентів і домагатися їхнього виконання; спрямовувати діяльність студентів завдяки системі доцільних і розумних вимог; уміння розподіляти функції, делегувати функції і визначати відповідальність у ході навчального процесу; уміння створити ситуацію співучасті студентів у ході навчального процесу.

Велику роль у педагогічній майстерності викладача відіграють перцептивні (тобто здатність визначати емоційний стан людини за її мімікою, позою, жестами) та сугестивні (здатність чинити вплив на людину, змінюючи характер її діяльності) уміння. У процесі навчання ці групи вмінь набувають різного значення. За мімікою, позою та жестами студентів викладач визначає їхній стан готовності до заняття, прагнення брати активну участь у співпраці, у навчальній діяльності або бажання уникнути її, психофізичний стан, рівень розуміння навчального матеріалу або рівень утрудненнь при осмисленні тощо.

З'ясуємо, які вміння викладача і яким чином виявляються в підготовці й проведенні навчального заняття. Як відомо, організаційними етапами заняття є підготовчий етап, етап реалізації і аналітичний етап по завершенні заняття. Підготовчий етап включає розробку ідеї навчального заняття, створення його проекту, прогноз майбутнього заняття, створення моделі, підготовку методичного забезпечення. На цьому етапі практичної діяльності викладача реалізуються його гностичні, проективні, конструктивні та організаційні (уміння організовувати власну діяльність), аналітичні уміння. Характер реалізації підготовчого етапу залежить від типу викладача. Позитивні наслідки підготовчого етапу забезпечують, як правило, викладачі із творчою спрямованістю, відповідальні, організовані, сумлінні, добросовісні, із здатністю до аналізу. Набу-

тий досвід, безперечно, позитивно впливає на якість підготовки викладача до заняття, бо дає змогу передбачити утруднення студентів, але й водночас досвід є чинником, що може сприяти розвитку консерватизму викладача, його небажання використати нові підходи при проектуванні навчального заняття.

Під час реалізації заняття викладач виступає як організатор діяльності студентів, але життя вносить свої корективи, і педагог має бачити, розуміти й аналізувати реальні умови навчального процесу. Саме тут реалізуються його перцептивні і сугестивні уміння. Організаційні аспекти навчального заняття (початок, перехід до іншого виду діяльності, завершення роботи, зміна темпу діяльності) краще вдаються вольовим, енергійним, вимогливим викладачам. На створення емоційного фону навчального заняття впливають комунікативні та перцептивні якості викладача. Рівень фахових і методичних знань педагога вищої школи залежить від розвитку гностичного компонента діяльності, а уміння викладати знання, уміння їх адаптувати, зробити їх доступними для студентів визначаються комунікативними та перцептивними здібностями. Характер стимулювання пізнавальної діяльності студентів залежить від розвитку гностичних, перцептивних, проєктивних і комунікативних умінь.

Аналітичний етап заняття реалізується не всіма викладачами, його уникають викладачі, що формально ставляться до професійної діяльності та самовпевнені педагоги. Творчі, відповідальні працівники ретельно виявляють усі чинники, що вплинули на хід заняття. Викладачі, що прагнуть до психологічного комфорту, схильні до витіснення з власної свідомості негативних наслідків заняття. Деякі викладачі не вміють робити аналіз проведеної роботи і власної діяльності. Найкращим чином його реалізують аналітики, викладачі з розвиненими організаторськими, проєктивними та конструктивними вміннями.

Як бачимо, рівень педагогічної майстерності викладача вищої школи є важливим чинником навчально-виховного процесу, він позначається на результатах навчання студентів, на формуванні їх як особистостей. У свою чергу, розвиток педагогічної майстерності викладача тісно корелює з його ставленням до себе, вимогами до своєї діяльності, особистісними якостями. Можна вивчити свій фаховий предмет, можна мати систему психолого-педагогічних знань, але це не забезпечить відповідної майстерності. Майстром стає той, хто прагне цього, хто працює, хто осмислює власну діяльність, бо як стверджував К. Д. Ушинський, “передається думка, виведена з досвіду, але не сам досвід”.

Анатолій Васильович Луначарський у статті “Что такое образование” наголошував, що скільки людина живе, стільки вона й учиться, вона повинна постійно пристосовуватися до нового, повинна реагувати, відгукуватися на кожен новий звук, уміти піймати й виокремити новий нюанс, нове відкриття.

Як відзначають автори праці “Передовий педагогічний досвід: теорія і методика” оцінити складне явище освіти можна лише за комплексом 5-7 критеріїв, а саме:

1. Актуальність і соціальна значущість досвіду.
2. Новизна і прогресивність.
3. Результативність і дійовість.
4. Стабільність і повторюваність.
5. Перспективність.

Легко помітити, що за домінуючою в них функцією ці критерії поділяються на дві групи:

- критерії, за допомогою яких оцінюється педагогічний досвід як передовий (1-3);
- критерії, на основі яких визначається можливість і доцільність вивчення та поширення досвіду (4, 5) [4, с. 16-17].

Виявити знайдене і перевірене досвідом “раціональне зерно” діяльності викладача ВНЗ, довести його ідею до конкретного педагога – означає реально допомогти його становленню як майстра у розв’язанні завдань, що поставили сьогодні перед освітою.

Однією з важливих складових оновленої парадигми освіти є навчання вихованців творчо мислити, умінням вчитися, свідомому вибору виконавських цілей. Формування якостей педагога реалізувати ці завдання покликана педагогіка, її похідні галузі: педагогічна психологія, основи педагогічної майстерності, основи професійно-педагогічної культури, порівняльна педагогіка.

Доцільно відзначити, що останні роки у ВНЗ знизилася увага щодо розвитку психолого-педагогічних якостей майбутніх педагогів. Це викликано як об’єктивними так і суб’єктивними чинниками. Зокрема, у ВНЗ до викладацького складу прийшли представники покоління – випускники університетів, у яких не ставилася мета готувати вчителя, а тим більше викладача вищого навчального закладу, кандидати педагогічних наук, які не пройшли необхідну практичну підготовку у школах на посадах учителів (мін. 3 роки) й асистентську у ВНЗ.

А тому доводиться долати ці прогалини у двох напрямках, зокрема: перший – розвиток психологічних основ педагогічної майстерності студентів – майбутніх викладачів; другий – навчання діючих викладачів умінням педагогічної майстерності.

З цією метою впродовж останніх років вимальовується певна система неперервної освіти. Так, сформульовані концептуальні положення педагогічної освіти в університеті, визначені завдання дисциплін психолого-педагогічного циклу (кожен випускник університету повинен бути педагогом у родині, у виробничому колективі і, звичайно, педагогом-професіоналом, починаючи зі дошкільного навчального закладу і завершуючи посадою викладача ВНЗ, керівника освітнього закладу); навчальні плани складені так, щоб формування професіоналізму здійснювалося послідовно: теорія – ознайомлювальна практика, навчальна, виробнича із застосуванням інтерактивних технологій, ТЗН (у кабінеті педагогіки є понад 100 випусків “Сралашей”, відеофільми “Республіка ШКІД”, “Большая перемена”, “По семейным обстоятельствам”, “Доживём до понедельника”, “Щовечора після роботи”,

“Сельская учительница” ще до 200 відеофрагментів, які дозволяють розвивати у викладачів і майбутніх учителів психічні установки, психічні якості, психолого-педагогічне мислення, відпрацьовувати необхідні у педагогічній діяльності технічні прийоми; До робочих навчальних планів уведено такі дисципліни як “Основи красномовства”, “Основи педагогічної психології”, “Основи риторики”, “Основи професійної педагогічної культури”, “Порівняльна педагогіка”. З кожної дисципліни розроблені навчальні комплекси (робочі навчальні програми, практикуми для самостійної роботи й аудиторних лабораторних занять); для викладачів університету розроблено і проводиться ректорський семінарий з даної проблеми (консультації можна одержати по інтернету, подивитися кращі заняття викладачів університету, зазначені річним планом університету з чітко сформульованою метою, відвідування навчального предмета, серія відкритих занять викладачів з психології, педагогіки, фізіології людини, культури, філософії (складено графік таких занять, дове-

дено до викладачів у додатку до річного плану роботи університету; підготовлено й видано навчально-методичний комплекс з 9 підручників і посібників (автори проф. Кузьмінський А. І. і Омеляненко В. Л.); перед поданням документів на присвоєння наукового звання “доцент” здійснюється відвідування й аналіз серії занять викладачів, які вони проводять у присутності спеціальної комісії найшановніших колег; проводяться заняття викладачами з інших держав (Німеччини, Англії, США, Казахстану, Ізраїлю, Росії, Польщі), що дає можливість знайомитися з педагогічними технологіями й техніками колег із зарубіжжя; для досвідчених викладачів університету діє клуб науковців, на зустрічах якого обговорюються проблеми неперервної освіти в умовах інтеграції. Така системна діяльність дала певні позитивні наслідки, так моніторинг психологічних основ педагогічної майстерності викладачів упродовж трьох останніх років засвідчує це (див. таблицю).

п/п	Зміст питання	Роки							
		2008				2010			
		бали (%)				бали (%)			
		5	3	2	5	4	3		
	Знання предмета	65	20	13	2	72	23	3	2
	Уміння окреслити завдання й показати необхідність його вивчення	10	30	10	50	26	23	20	31
	Уміння логічно й чітко викладати матеріал	20	30	20	30	39	21	25	15
	Уміння пояснювати складний матеріал	15	45	20	20	15	50	25	10
	Забезпечення студентів науково-методичними матеріалами	65	25	15	15	85	10	3	2
	Створення оптимальних умов для накопичення студентами балів за кредитно-модульною системою	65	15	10	10	85	10	3	2
	Уміння чітко і зрозуміло формулювати вимоги до студентів	60	25	10	5	70	15	13	2
	Рівень об'єктивності оцінювання знань студентів	30	42	10	18	48	20	22	10
	Вимогливість	67	23	3	7	70	20	7	3
0	Розуміння проблем студентів, участь у їх розв'язанні	20	30	30	20	35	27	22	16
1	Повага до студентів, як особистостей	67	23	3	7	62	18	17	3
2	Дотримання викладачем норм педагогічної етики	20	21	14	45	45	25	15	15
3	Загальний рівень культури	10	20	25	45	25	15	35	25
4	Дотримання викладачем навчально-трудової дисципліни	20	30	45	5	75	15	7	3

Наприклад, зведені дані результатів анкети “Викладач очима студентів” (проводилася в усіх інститутах університету на всіх курсах, по всіх викладачах).

Як видно з наведених даних, знавців своїх навчальних предметів налічується до 85 -95%, а навчателів – лише 40 – 75%.

З метою обміну досвідом в університеті систематично й системно проводяться обласні й всеукраїнські педагогічні читання й семінари-практикуми, Міжнародні науково-практичні конференції. За їх наслідками видаються збірники тез, наукові збірники, "Вісник Черкаського університету" (серія: педагогічні науки), інформаційні сторінки в Інтернеті, серія відеофільмів та телепередач обласного телебачення, радіопередач. Зокрема, Міжнародний конгрес "Розвиток особистості в полікультурному освітньому просторі" (2005 р.), та "Викладач й студент: умови особистісного і професійного зростання" (2009 р., Міжнародна науково-практична конференція), "Методи і засоби забезпечення

неперервності едукативного процесу в закладах освіти" (2009 р., Міжнародна науково-практична конференція), "Науково-методичне забезпечення неперервної освіти в умовах реформаційних процесів" (2010 р., Всеукраїнські Захаренківські педагогічні читання), створено музей-лабораторію академіка із Сахнівки та кабінет-лабораторію з основ професійно-педагогічної культури викладача.

В умовах побудови нової, власної, національної системи освіти оновлення й змісту, форм і методів роботи з впровадження досягнень педагогічної науки, прогресивної педагогічної практики набуває першочергового значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гоголь Н. Повести / Н. Гоголь. – Санкт-Петербург: Издательство Дом "Азбука-классика", 2007. – 317 с.
2. Захаренко О.А. Розраховуємо на мудрість / О.А. Захаренко // Віче. – 1993. – № 3.

3. Коротич В. Бульвар Гордона. – 2008.
4. Передовий педагогічний досвід: теорія і методика. – К.: Рад. шк., 1990. – 141 с.

REFERENCES

1. Gogol, N. (2007). *Povesti [Stories]*. St. Petersburg: Dom "Azбуka-klassika" [in Russian].
2. Zakharenko, O.A. (1993). *Rozrakhovuiemo na mudrist [We rely on the wisdom]*. Viche [in Ukrainian].

3. Korotych, V. (2008). *Bulvar Gordona [Gordon's Boulevard]*. [in Ukrainian].
4. *Peredovyi pedahohichniy dosvid: teoriia i metodyka [Advanced teaching experience: Theory and Methods]*. (1990). Kyiv: Rad. shk. [in Ukrainian].

А. И. Кузьминский

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

В статье представлен анализ профессиональной деятельности педагога, раскрыты теоретические основы формирования педагогического мастерства преподавателя, описано мониторинг психологических основ педагогического мастерства преподавателей.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, педагогическое мастерство, педагогический опыт, педагогические умения.

A. I. Kuzminskii

THEORETICAL FOUNDATIONS OF FORMING TEACHER'S PEDAGOGICAL SKILLS

The article focuses on a teacher professional activity, reveals theoretical base of pedagogical skills of teachers, describes monitoring of the psychological foundations of teachers' pedagogical skills. One of the most important conditions for the development of education is intense optimum practical implementation of new advanced pedagogical ideas, technologies, advances in modern psycho-pedagogy and practice. Creating of a clear, manageable, flexible study, synthesis, dissemination and application of the latest achievements of teaching science and best practices in teaching process are one of the most important conditions for improving the work of educational institutions and improving the quality of education. One of the important components of the revised paradigm of education is to teach pupils to think creatively. Formation qualities of the teacher are to realize these objectives designed to pedagogy and its derivatives sector: educational psychology, basic educational skills, vocational and educational foundations of culture, comparative pedagogy. It is worth noting that in recent years the university has decreased emphasis on the development of psychological and pedagogical skills of future teachers. This has both objective and subjective factors. In particular, the representatives of a new generation came to universities; they are the graduates from universities that have not intended the goal to train teachers, and especially teachers of the university as well as candidates of pedagogical sciences, who did not pass the required practical training in schools as teachers (min. three years) and assistant practice in universities. And so we have to overcome these gaps in two areas in particular: the first, the development of the psychological foundations of pedagogical skills of future teachers and the second, the ability to teach today teachers appropriate pedagogical skills.

Keywords: educational activities, pedagogical skills, teaching experience, teaching ability.

Подано до редакції 17.08.13